

GUSTAU MUÑOZ

És Estats Units el problema?

L'evolució recent de la política nord-americana ha fet saltar totes les alarmes. La cursa cap a un unilateralisme sense complexos, la redefinició estratègica anunciada i la iniciativa cap a una acció militar contra l'Iraq provoquen esglai en dosis elevades. La relativització del paper de l'ONU, el no-reconeixement del Tribunal Penal Internacional i la no-acceptació del protocol de Kioto marquen un camí preocupant d'allunyament dels avanços efectivament civilitzadors. De fet, avui als Estats Units controlen el poder els sectors més durs i agressius, inspirats en una mena de nacionalisme radical en el pitjor sentit. S'hi nota la influència de *lobbies* com el del petroli i l'armamentístic, que disposen d'enormes recursos. A més, aquesta orientació rep el suport de bases socials considerables (i molt reaccionàries, tipus Coalició Cristiana i altres).

Aquest país no s'havia entès a si mateix com un imperi, sinó tot el contrari. Però una certa consciència imperial s'ha ensenyorit dels àmbits de planificació i estratègia nord-americans. Avui s'escampa un pensament de gran potència autoconscient que analitza l'experiència històrica dels grans imperis del passat per a no caure en els mateixos errors, i evitar qualsevol possibilitat de declivi. No era un altre el sentit de llibres com els de Paul Kennedy (*Ascens i caiguda de les grans potències*), per posar un exemple, èxits de vendes, molt llegits i debatuts.

Ara com ara s'ha elevat a doctrina oficial la voluntat d'evitar que cap altre estat pugui assolir mai la paritat en capacitat militar, bo i assumint la hipòtesi dels atacs preventius, una hipòtesi altament perillosa. El clima emocional posterior a l'11 de setembre ha permès aquesta involució. Nacionalisme radical en el pitjor sentit vol dir posar els interessos propis per damunt de tot, sense cap altra consideració, sense buscar equilibris i compensacions, unilateralment. La recepta pot ser catastròfica.

Sobretot perquè pot enterbolir el judici. En un escenari tan complex i mòbil com és la política mundial, amb tantes forces en presència escassament controlables, les apostes radicals, rendibles a curt termini, solen demostrar-se fatals a llarg termini. En comptes d'apaivagar els potencials de conflicte, tan nombrosos en un món desequilibrat i desigual, multipliquen enormement el risc que se'n deriva. I així, una iniciativa unilateral contra l'Iraq podria, en un primer moment, reeixir plenament, atesa la gran superioritat d'Estats Units, però ben bé podria, en un segon moment, desestabilitzar tot l'Orient Pròxim, una zona ca-

“Avui als Estats Units controlen el poder els sectors més agressius, inspirats en una mena de nacionalisme radical en el pitjor sentit”

lenta com n'hi ha poques al planeta. El resultat possible en seria, segons Anatol Lieven (de la Fundació Carnegie per a la Pau Internacional, amb seu a Washington), “una conflagració general a l'Orient Pròxim i el col·lapse de molts estats àrabs prooccidentals (que) ens faria perdre la guerra contra el terrorisme, condemnaria moltíssims milers de civils occidentals a la mort en les dècades posteriors i menaria l'economia mundial a la depressió”.

Els polítics més agressius que avui decideixen a Washington hi poden fer servir el clima emocional adés evocat, així

com la justificada aversió que suscita un règim criminal com el d'Iraq (irònicament considerat en el passat –i ara?– per una certa esquerra foraviada com a “estat progressista”). I han pogut emparar-se també del concurs de líders dèbils com Aznar i Berlusconi, amatents a cercar suports externs per compensar fallides internes. El cas de Blair és diferent, té a veure amb la tradició atlàntica, però alhora és una aliança que trontolla a causa d'una opinió lliure que es mobilitza.

Aquest element és clau. Són moltes, i de pes, les veus divergents que es fan sentir, també a Estats Units. L'opinió lliure que sospesa els riscos i demana aclariments, i que s'oposa a l'unilateralisme, considerat la via més segura cap a la inseguretat definitiva, coincideix en un punt: la política de concertació hauria de tornar a prevaldre. I en aquesta perspectiva fóra convenient evitar la reedició dels vells clixés d'antiamericanisme primari, incapaç de copsar la complexitat social i cultural d'Estats Units. Caldria debatre més sobre aquesta qüestió, com es fa a Alemanya i França, car l'antiamericanisme amaga sovint actituds gens recomanables, una suspicàcia de fons envers la democràcia i la modernitat. De la mateixa manera, l'oposició a la política inacceptable de Sharon amaga sovint una condemna *tout court* de l'estat d'Israel, com a tal, que fa abstracció de la història i que, al capdavant, reforça les posicions més radicals i desconsiderades, afegint més llenya al foc.

Estats Units és molt més que el grup que avui controla el poder executiu. Enfortir la posició de les veus crítiques, lluny de la supeditació genuflecta i del prejudici “anti”, hauria de ser decisió europea, a partir d'una consideració més madura d'una situació interna que admet moltes lectures. Això permetria, encara, un bri d'esperança, una esperança que quan Europa era “el continent obscur” s'hostatjava a l'altra riba de l'Atlàntic.

Assagista i traductor